

Handläggare:
Inger Kjaerboe, 08-508 29 270

Till
Finansroteln

Remissen om Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Svar på remiss från Finansroteln (dnr 171-908/2016).

Sammanfattning

Koncernens bolag är överlag positiva till att en gemensam strategi tas fram för att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. För att nå målen i Vision 2040 - Ett Stockholm för alla kommer strategin vara ett viktigt verktyg. Med smart och uppkopplad stad menas här en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter och ny teknik för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare.

Flertalet bolag delar strategins uppfattning om att det är viktigt med en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan.

Flera bolag har samtidigt i sina remissvar uttryckt en viss oro för hur standardiseringen av plattformar ska kunna ta hänsyn till att det finns olika behov och förutsättningar inom stadens olika verksamheter.

Stockholm Stadshus AB delar dotterföretagens uppfattning att det är positivt att staden tar ett helhetsgrepp i en gemensam strategi.

Strategin är framtagen i dialog med ett stort antal bolag, fackförvaltningar, samt akademi, näringsliv och invånare i staden. Omvärldsbevakning av andra smarta städer har också varit en del i arbetet med att formulera strategin.

Vad gäller bolagens farhågor inför en gemensam plattform konstaterar koncernledningen att SLK och avdelningen för digital utveckling har genomfört en omfattande omvärldsanalys med oberoende experter. Det råder samsyn i att en av de viktigaste framgångsfaktorerna i byggandet av den smarta staden anses vara en fullt integrerad plattform.

Att bygga den smarta staden på gemensamma plattformar handlar dock inte om omotiverade begränsningar av den lokala friheten eller att skapa en tungrodd byråkrati.

Stadsledningskontoret kommer att ha en fortsatt dialog och ett nära samarbete med stadens förvaltningar och bolag i den fortsatta utvecklingen av den smarta staden.

Koncernledningen konstaterar att någon övergripande bedömning av ekonomiska konsekvenser och finansiering inte ingår i detta sammanhang, men bedömer att satsningen bör visa sig vara väl motiverad. I samband med att strategin successivt genomförs och konkretiseras förutsätts att kostnadsfördelningsmodeller tas fram i samråd med förvaltningar och bolag, som utgår från affärsmässiga principer.

Ärendet

Kommunfullmäktige har i budget för 2016 beslutat att en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad och "sakernas internet" (Internet of Things, eller IoT) ska tas fram.

Kommunstyrelsen har i budget 2016 fått i uppdrag att i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en strategi för *Stockholm som smart och uppkopplad stad* och "sakernas internet".

Utöver strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad ska kommunstyrelsen under 2016 ha påbörjat arbetet med en översyn av samtliga styrdokument inom it-området med inriktningen att skapa ett sammanhållet digitaliseringsprogram för Stockholms stad. Digitaliseringsprogrammet är ett långsiktigt styrdokument som omfattar allt som har med digitalisering i staden att göra, inklusive den fortsatta utvecklingen och förvaltningen av resultatet från genomförandet av strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad.

Stadsledningskontoret har utarbetat ett förslag till en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad samt en kommunikationsstrategi. Förslaget utgår ifrån Stockholms stads förutsättningar, varför en kartläggning av pågående projekt har genomförts. För genomförandet av strategin och för den långsiktiga utvecklingen mot att Stockholm ska bli världens smartaste stad föreslås ett antal prioriterade projekt.

Den föreslagna strategin innehåller en tydlig målbild som tar avstamp i Vision 2040 - Ett Stockholm för alla. Målbilden för den smarta staden är att skapa den högsta livskvaliteten för stockholmarna och det bästa klimatet för företagande. Detta uppnås genom att Stockholm blir ekologiskt, ekonomiskt, socialt och demokratiskt hållbart. Genom digitalisering, innovativa lösningar, öppenhet och uppkoppling byggs den smarta staden.

Som grund för att ta fram strategin har Stadsledningskontoret haft dialog med ca 250 representanter från berörda fackförvaltningar och bolag samt med akademi och näringsliv. Arbetmötena har fokuserat på social hållbarhet; arbete, kultur och fritid; miljö och energi; trafik, transport och logistik; stöd och omsorg; byggnader och stadsplanering; teknisk infrastruktur; vatten samt förskola och skola.

Finansroteln har remitterat "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad" till bl. a. Stockholms Stadshus AB, som i sin tur remitterat vidare till samtliga dotterbolag i

koncernen. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, S:t Erik Markutveckling AB, Stockholms Hamn AB, S:t Erik Livförsäkring AB och S:t Erik Försäkrings AB har valt att inte svara på remissen. Nedan följer en redovisning av bolagens remissvar i huvudsak. Remissvaren i sin helhet återfinns i bilagorna.

Underremiss

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Strategin skapar en bra grund för fortsatt arbete mot gemensamt uppsatta mål, och ger staden goda möjligheter att nå visionen för Stockholm som en smart och uppkopplad stad, samt främjar stadens framkomlighetsstrategi, tillgänglighet, näringsliv och jobb i regionen.

Strategin föreslår sju stycken ”strategiska möjliggörande principer”, bl.a. att ”Lösningar byggs på gemensamma digitala plattformar” och att ”System utbyter data via centrala plattformar”. Med tanke på det stora antalet förvaltningar och bolag inom staden blir detta komplext och sårbart, vilket kan leda till en tröghet i utvecklingsprocessen p.g.a omfattande prioriteringsdialog med många involverade intressenter. Det finns därmed en risk att den gemensamma lösningen får en motsatt effekt, dvs hämmar kreativitet och digital utveckling. Dock är det viktigt att staden har en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, och rätt väg att gå för att undvika s.k. ”stuprör” är en tydlig gemensam IT-arkitektur, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan. Detta möjliggör integrering av plattformar inom staden, samt underlättar även regional och nationell samverkan inom olika branschsegment, t.ex. med andra aktörer inom transportsektorn. Gemensamma digitala plattformar ska införas i staden där det finns en för staden gemensam nytta med samordningsfördelar och efter en sårbarhetsanalys ur ett verksamhetsperspektiv, men det kan aldrig vara en generell utgångspunkt, eller ”strategisk princip” (*bilaga 1*).

AB Familjebostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

AB Familjebostäder står bakom stora delar av strategin. Det är bra att strategin fastslår att varje nämnd och bolagsstyrelse ansvarar för inköp, drift, förvaltning och livcykelhantering av IoT-enheter i dialog med stadsledningskontoret som har samordningsansvar för IoT-enheter inom staden.

Bolagets verksamhet är starkt beroende av effektiva, driftsäkra och verksamhetskritiska IT-system. Bolagets synpunkter utgår från nyttan för hyresgästen och från bolagets mål att åstadkomma en högre effektivitet och tillväxt genom innovativa lösningar avseende teknik, organisation och processer.

Den snabba utvecklingen inom IoT- Det finns idag många standarder, tekniker, plattformar och systemleverantörer inom IoT. Alla dessa fungerar i regel som stuprör, men i olika konstellationer och partnerskap. Det finns flertalet organisationer som strävar efter att skapa standarder på marknaden, men detta kommer att ta tid. Det är inte rimligt att idag ha en uppfattning om vilka av dessa aktörer som kommer att finnas kvar, köpas upp eller försvinna, eller vilka system, tekniker och standarder som kommer att gälla i framtiden. Inom fastighetsvärlden sker till exempel en snabb utveckling av sensorer och lösningar för energibesparing och ”smarta hem”. Därför är flexibilitet

viktigt i detta skede. Man bör inte i nuläget låsa fast sig vid en eller flera tekniska plattformar och därigenom begränsa bolagets tillgång till lösningar från marknaden. Den tekniska utvecklingen inom IoT och andra teknologier för den smarta staden är bara i sin början. IoT kräver nytänkande och proaktivitet. Minskade ledtider från vision och idé, till test, beslut och införande är avgörande om strategin ska vara möjlig att uppnå. Tidskrävande och betungande administrativa rutiner vore då en nackdel. Strategins förslag att ”lokala, anpassade plattformar eller system tillåts endast efter godkännande från kommunstyrelsen...” kan befaras innebära en tidskrävande process som motverkar snabb digitalisering och innovationskraft. Bolaget föreslår att fokus istället läggs på efterlevnad och uppföljning av centralt angivna öppna standarder och gränssnitt som flera olika aktörer kan utveckla och hantera driften av.

Det är viktigt med en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan. Gemensamma digitala plattformar kan emellertid innebära en risk för ökad sårbarhet. Inom staden finns det redan idag fall när driftavbrott i centrala plattformar har orsakat stopp i anslutna verksamheters system. Sådana avbrott påverkar samtliga verksamheter samtidigt. För Familjebostädens del kan det innebära svårigheter i handläggning av kärnverksamhetens grundläggande processer såsom uthyrning, hyresdebitering, inkasso, hantering av felanmälningar och dess stödprocesser inom ekonomistyrning. Det kan därför vara onödigt riskfyllt med en ”strategisk princip” innebärande att stadens IT-system ska läggas i gemensamma plattformar. Familjebostäder föreslår att staden antar gemensamma standarder och riktlinjer, men inför gemensamma digitala plattformar endast i de fall det finns en tydligt identifierad nytta och samordningsfördelar. Inför varje beslut om gemensam plattform bör nyttan med en gemensam plattform vägas mot risker för de verksamheter plattformen rör (*bilaga 2*).

AB Stockholmshems remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholmshem ställer sig bakom stora delar av strategin, men vill föra fram några synpunkter.

Det behövs en tydlig och väl förankrad strategi inom området IoT, som är ett område under bred expansion. Stockholmshem har länge arbetat med att koppla upp olika tekniska enheter i fastigheter i syfte att få en effektiv drift och övervakning. Då antalet anslutna enheter i fastigheterna ökar i hög takt blir det med tiden en mer komplex plattform att förvalta. Området styrs av standarder, tekniska plattformar och leverantörer under förändring, vilket gör strategiska ställningstaganden viktiga för att nå gemensamma mål. Den höga förändringstakten inom området gör också att flexibilitet måste finnas för att möjliggöra verksamheternas utveckling genom olika testbäddar och pilotdrift.

Strategins sju möjliggörande strategiska principer indikerar gemensamma och centrala plattformar och att avsteg från dessa kan komma att kräva beslut från kommunstyrelsen. Stockholmshem ser en risk för omfattande och tidskrävande beslutsvägar med konsekvensen att den digitala utvecklingen kan komma att sakta in. Stockholmshem anser därför att skrivningen bör omformuleras för att ge en smidigare hantering.

Gemensamma plattformar kan innebära ökad sårbarhet. Vid avbrott i stora centrala

it-miljöer finns det risk för stora konsekvenser för många verksamheter. Då Stockholms stad centraliserar allt mer vitala IT-funktioner vill Stockholmshem framhålla vikten av konsekvensanalyser, sårbarhetsanalyser och väl fungerande incidenthantering. Införandet av nya gemensamma digitala plattformar ska föregås av genomarbetade analyser med medverkan från berörda verksamheter där utfallet pekar på tydlig koncernnytta (*bilaga 3*).

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa Fastigheter ställer sig positiv till Strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad. Strategin är ett viktigt styrdokument för att nå målen i Vision 2040.

Digitaliseringens möjligheter att förbättra och effektivisera stadens verksamheter och att finna innovativa lösningar och smarta tjänster som gör livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare ter sig idag som en självklar väg att utveckla Stockholm (*bilaga 4*).

Skolfastigheter i Stockholm AB:s (SISAB) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SISAB har tagit del av strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad och ställer sig positiva bakom strategin men vill framföra följande:

Digitaliseringsprogrammet

Då digitaliseringsprogrammet ska vara ett långsiktigt styrdokument som omfattar allt som har med digitalisering i staden att göra så anser SISAB att det är av vikt att det tas hänsyn till att det finns olika behov och förutsättningar inom de olika verksamheterna. Arbetet som påbörjats från avdelningen för digital utveckling, att skilja på tekniktunga verksamheter och mjuka verksamheters olika behov, behöver finnas med i Digitaliseringsprogrammet för att bibehålla effektiviteten i digitaliseringsarbetet inom respektive verksamhet. SISAB ser även att det är av vikt att det finns effektiva besluts- och genomförandeprocesser, både gällande stora och små digitaliseringsfrågor.

Organisation för genomförande

Nya resurser kommer att krävas för att genomföra strategin. Ett program (samordnande projektorganisation) för den smarta staden föreslås etableras inom avdelningen för digital utveckling. Programmet föreslås ansvara för att samordna och följa upp de prioriterade verksamhetsprojekten och förutsättningsprojekten. Utöver resurser till programmet kommer nya permanenta linjeresurser och kompetenser att krävas inom avdelningen för digital utveckling för att förvalta resultaten av de genomförda förutsättningsprojekten. De prioriterade verksamhetsprojekten som drivs av verksamheterna tillsammans med avdelningen för digital utveckling kommer vidare kräva att respektive verksamhet har kompetens att genomföra projekten och prioriterar arbetet med dem. De prioriterade verksamhetsprojekten, som drivs av verksamheterna tillsammans med avdelningen för digital utveckling, kommer vidare kräva att respektive verksamhet har kompetens att genomföra projekten och prioriterar arbetet med dem. SISAB anser att det är av vikt att kravet på nya resurser ute i verksamheterna går hand i hand med stadsledningskontorets projektorganisation. SISAB ser en risk i att verksamheterna inte har möjlighet att organisera sig i samma takt som avdelningen för digital utveckling, vilket leder till att verksamhetsknutna digitaliseringsfrågor och övriga

verksamhetsfrågor hamnar sekundärt i brist på resurser då verksamheterna behöver prioritera stadsövergripande projekt.

Teknik

Om strategin avser de tekniska näten så finns en oro hos SISAB för att de tekniska näten inte kommer att kunna vara så verksamhetsspecifika som de behöver vara. Idag är de tekniska näten specialiserade på just vad den specifika verksamheten behöver och med korta beslutsvägar utifrån de behov som finns och uppstår i verksamheten.

I sin strävan mot gemensamma digitala plattformar bör staden ta hänsyn till olika verksamheters behov av system och systemlösningar. Tekniska lösningar bör byggas på öppna standarder och avtal som möjliggör utveckling och innovation.

Vad gäller IoT enheter så bör man kravställa på gränssnitt snarare än de fysiska objekten för att möjliggöra för nya lösningar och insamling av t.ex. big data.

Detta gäller även för AI, maskininlärning, robotisering, kvantdatorer och annan teknisk utrustning (*bilaga 5*).

Stockholm Vatten Holding AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget är mycket positivt till att en gemensam strategi tas fram för att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad.

Målbilden att skapa den högsta livskvaliteten för stockholmarna och det bästa klimatet för företagande är bra, och att uppnå målet genom att göra Stockholm ekologiskt-, ekonomiskt-, socialt- och demokratiskt hållbart är en bra vision som Stockholm Vatten stöder.

Specifika synpunkter:

Avsnitt *Organisation för genomförande*, en mer detaljerad beskrivning av hur lokala resurser och lokal kompetensförsörjning säkerställs förordas.

Avsnitt *Finansiering och kostnadsfördelningsprinciper* tydligare fördelning av tilläggskostnader per bolag/nämnder (*bilaga 6*).

AB Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Strategin beskriver en tydlig gemensam målbild kopplad till Vision 2040. De strategiska möjliggörande principerna beskriver hur vi tekniskt ska samverka för att åstadkomma den smarta staden och principerna för genomförande utgör viktiga verktyg för att nå gemensam riktning mot målbilden, säkra proaktivitet samt undvika lösningar som utvecklas i stuprör.

Sammantaget är strategin väl genomarbetad. Den är framtagen i dialog med ett stort antal fackförvaltningar, bolag, akademi, näringsliv och invånare i staden.

Omvärldsbevakning av andra smarta städer har också varit en del i arbetet med att formulera strategin. Strategin syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet, Stockholm som världens smartaste stad. Att formulera strategi och riktning är nu gjort. Nu återstår arbetet att realisera planerna utifrån denna gemensamma målbild och plattform. Det är därför av stor vikt att de förutsättnings- och verksamhetsprojekt som definierats under framtagandet av strategin finansieras och därefter påbörjas. (*bilaga 7*).

Stockholm Stads Parkerings AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Parkerings ambition är att verka för modern parkeringsteknik och därmed bidra till smarta IT-lösningar som gynnar stadens medborgare. Bolaget har ingått i ett projekt inom ramen för DDS där man sett över möjligheten att nå ett hållbart resande. Projektets syfte var att öka medborgarnas kollektiva resor för att minska de privata bilresorna i city.

Stockholm Parkering kan stödja arbetet med att förse framtida system med information om bolagets infartsparkeringar och, i de fall det är möjligt, beläggningen, vilket kan ge bilisten relevant information för att underlättar bytet från bil till kollektivt färdmedel. Informationen bör hanteras i realtid och förmedlas genom exempelvis en mobilapplikation. Nyttan torde bli minskad söktrafik för att finna en ledig parkeringsplats, vilket i sin tur bidrar till minskad miljöpåverkan (*bilaga 8*).

Stockholms Stadsteater AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Vid Kulturhuset Stadsteatern bedrivs arbete för att skapa en modern kulturinstitution, en mötesplats för alla. Arbete genomförs för att tillgängliggöra kulturen för en bredare publik och med den långsiktiga målsättningen att alla Stockholmare ska kunna ha kulturupplevelsen som en naturlig del av sin vardag. Frågan om digital utveckling och strategier för att stimulera och vägleda digitaliseringen är även utifrån detta perspektiv mycket aktuell då digitalisering är ett av redskapen till spridning av Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet, inte minst för den yngre publiken.

Kulturhuset Stadsteatern instämmer i stadsledningskontorets analys av de utmaningar som ett sådant digitaliseringsarbete kommer att vara förenat med, inte minst med avseende på informationssäkerhet och integritetsskydd, men även vad gäller resurser samordning och styrning. Bolaget finner att strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad utgör ett viktigt bidrag till en utveckling och effektivisering av staden. Även förbättrad livskvalité för stockholmarna och dess besökare samt ett gynnsamt klimat för företagande, är högst angelägna ändamål (*bilaga 9*).

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:
SGA Fastigheter samtycker med stadsledningskontorets förslag till beslut (*bilaga 10*).

Stockholm Business Region AB:s (SBR) remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Under framtagande av rubricerad strategi har SBR bistått med ett näringslivsfrämjande perspektiv. Bolaget är i huvudsak positiv till strategin och ser med tillförsikt att staden tar ett helhetsgrepp om digitalisering och strävar efter att bli en av de smartaste och mest uppkopplade städerna i världen.

Bolaget vill samtidigt lyfta den utveckling som sker utanför stadens ansvarsområden. Strategin beskriver utvecklingsförfarandet enligt följande: "När nya applikationer och tjänster utvecklas bör de, om det är relevant och kan skapa mervärde, tas fram i samverkan mellan Stockholms stads verksamheter, annan offentlig verksamhet, akademi, näringsliv och invånare." Detta förfarande bör enligt bolaget föregås av att staden först gör en genomlysning av tjänster som redan utvecklats på marknaden. SBR kan nämna flertal applikationer som redan finns, vilka även utvecklats i Stockholm. Staden kan på så sätt undvika att utveckla tjänster som redan existerar. Några exempel är

Welcome to Stockholm appen och översättningstjänster för nyanlända, där flera liknande projekt finns idag.

Staden bör även lyfta vikten av nätverkande i strategin. Önskemål från näringslivet har inkommit om ett low-frequency network och stadsövergripande Beacon nätverk, vilket skulle öppna upp för fler möjliga tjänster inom näringslivet och speciellt IoT tjänster.

Detta bör läggas till under 4.2.2 Digitala plattformar och it-infrastruktur.

Utöver det näringslivsfrämjande perspektivet SBR varit bidragande med, under framtagandet, berör strategin fler områden som bolaget arbetar med. I det fortsatta arbetet kan bolaget även bistå inom områden såsom kreativa näringar och socialt entreprenörskap. SBR anser även att staden bör lägga ytterligare fokus på digitalisering inom besöksnäring och turism i framtagandet av strategin.

Avslutningsvis vill bolaget framhålla att begreppet ”smart city” som sådant är ett uttryck som hundratals städer berömmar sig om att vara varför det är bättre om Stockholm kommunicerar vilka smarta lösningar som finns och planeras i vår stad (*bilaga 11*).

Koncernledningens synpunkter

Koncernens bolag är överlag positiva till att en gemensam strategi tas fram för att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. För att nå målen i Vision 2040 - Ett Stockholm för alla kommer strategin vara ett viktigt verktyg. Med smart och uppkopplad stad menas här en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter och ny teknik för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare.

Stokab pekar på att Stockholm har på många sätt mycket goda förutsättningar att leda utvecklingen vad gäller den smarta staden. För att lyckas krävs en gemensam målbild och att vi samarbetar och samverkar inom kommunkoncernen på ett mer utvecklat sätt än vad vi lyckats göra hittills.

Stockholmshem anser att det behövs en tydlig och väl förankrad strategi inom området IoT, som är ett område under bred expansion. Bolaget har länge arbetat med att koppla upp olika tekniska enheter i fastigheter i syfte att få en effektiv drift och övervakning.

SBR lyfter fram vikten av nätverkande i strategin. Önskemål från näringslivet har inkommit om ett low-frequency network och stadsövergripande Beacon nätverk, vilket skulle öppna upp för fler möjliga tjänster inom näringslivet och speciellt IoT tjänster.

Flertalet bolag delar strategins uppfattning om att det är viktigt med en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan. Stokab skriver att den smarta staden förverkligas inte i stuprör med vertikalt integrerade tjänster, för då kommer kostnaderna för enskilda tjänster med stor sannolikhet att överstiga nyttan.

Flera bolag har dock i sina remissvar uttryckt en viss oro för hur standardiseringen av plattformar ska kunna ta hänsyn till att det finns olika behov och förutsättningar inom stadens olika verksamheter. Bostadsbolagen pekar på att gemensamma digitala plattformar kan innebära en risk för ökad sårbarhet och att den gemensamma lösningen hämmar kreativitet och digital utveckling. Familjebostäder föreslår att staden antar

gemensamma standarder och riktlinjer, men inför gemensamma digitala plattformar endast i de fall det finns en tydligt identifierad nytta och samordningsfördelar.

SISAB anser att arbetet som påbörjats från avdelningen för digital utveckling, att skilja på tekniktunga verksamheter och mjuka verksamheters olika behov behöver finnas med i Digitaliseringsprogrammet för att bibehålla effektiviteten i digitaliseringsarbetet inom respektive verksamhet

SISAB anser att det är av vikt att kravet på nya resurser ute i verksamheterna går hand i hand med stadsledningskontorets projektorganisation. SISAB ser en risk i att verksamheterna inte har möjlighet att organisera sig i samma takt som avdelningen för digital utveckling, vilket leder till att verksamhetsknutna digitaliseringsfrågor och övriga verksamhetsfrågor hamnar sekundärt i brist på resurser då verksamheterna behöver prioritera stadsövergripande projekt.

Även Stadshus AB anser att strategin är väl genomarbetad. Den är framtagen i dialog med ett stort antal bolag, fackförvaltningar, samt akademi, näringsliv och invånare i staden. Omvärldsbevakning av andra smarta städer har också varit en del i arbetet med att formulera strategin.

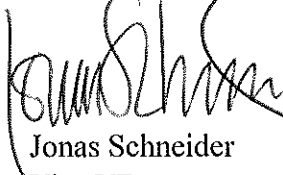
Stadshus AB delar dotterföretagens uppfattning att det är positivt att staden tar ett helhetsgrepp i en gemensam strategi för att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. Ambitionen är hög men Stockholm har, i ett internationellt perspektiv, bättre förutsättningar än kanske någon annan stad i världen att lyckas. Stockholm är redan idag en internationellt framstående arena för både startupföretag och etablerade globala företag inom IT och digitalisering. Tillgången till välutbildad arbetskraft inom teknikområdet är stor och invånarna har hög digital mognad

Vad gäller bolagens farhågor inför en gemensam plattform konstaterar koncernledningen att stadsledningskontoret har genomfört en omfattande omvärldsanalys med oberoende experter i denna fråga. Det råder samsyn i att en av de viktigaste framgångsfaktorerna i byggandet av den smarta staden anses vara en fullt integrerad plattform. I strategin betonas också att balansen mellan enskilda verksamheters behov och det stadsövergripande behovet av långsiktig hållbarhet och kostnadseffektivitet behöver från fall till fall noga övervägas.

Att bygga den smarta staden på en gemensam plattform handlar således inte om omotiverade begränsningar av den lokala friheten eller att skapa en tungrodd byråkrati i negativ bemärkelse. Det innebär, och förutsätts, att stadsledningskontoret ska ha en fortsatt dialog och ett nära samarbete med stadens förvaltningar och bolag i den fortsatta utvecklingen av den smarta staden.

Koncernledningen konstaterar att någon övergripande bedömning av ekonomiska konsekvenser och finansiering inte ingår i detta sammanhang, men bedömer att satsningen bör visa sig vara väl motiverad. I samband med att strategin successivt

genomförs och konkretiseras förutsätts att kostnadsfördelningsmodeller tas fram i samråd med förvaltningar och bolag, som utgår från affärsmässiga principer.

Jonas Schneider
Vice VD

Bilagor

1. Remissvar AB Svenska Bostäder
2. Remissvar AB Familjebostäder
3. Remissvar AB Stockholmshem
4. Remissvar Micasa Fastigheter i Stockholm AB
5. Remissvar Skolfastigheter i Stockholm AB
6. Remissvar Stockholm Vatten Holding AB
7. Remissvar AB Stokab
8. Remissvar Stockholms Stads Parkerings AB
9. Remissvar Stockholms Stadsteater AB
10. Remissvar Stockholm Globe Arena Fastigheter AB
11. Remissvar Stockholm Business Region AB

Svar på remiss från kommunstyrelsen Dnr 171-908/2016, Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Svenska Bostäders synpunkter på strategin

Svenska Bostäder har tagit del av Stadens strategi, Dnr 171-908/2016 samt Trafikkontorets tjänsteutlåtande på den, Dnr T2016-01851-1. Svenska Bostäder står bakom strategin med önskemål om tre justeringar enligt punkter 1-3 nedan. Dessa är stora delar lika de synpunkter som Trafikkontoret lämnat i sitt yttrande.

Strategin skapar en bra grund för fortsatt arbete mot gemensamt uppsatta mål, och ger staden goda möjligheter att nå visionen för Stockholm som en smart och uppkopplad stad, samt främjar stadens framkomlighetsstrategi, tillgänglighet, näringsliv och jobb i regionen. Svenska Bostäder ser en mängd olika projekt som kan genomföras inom ramen för strategin. Det är mycket bra att arbetet har genomförts på bred front för inhämtande av fakta inom staden tillsammans med många förvaltningar och bolag samt med näringsliv, akademi och invånare. Det finns ett bra koncepttänkande med beskrivning av målbilder som baseras på kärnområdena i Vision 2040 om ekonomisk, demokratisk, social och ekologisk hållbarhet. Strategin innehåller dessutom beskrivningar på möjliggörare, strategiskt och tekniskt, samt kostnadsfördelningsprinciper. Det är bra att strategin fastslår att varje nämnd och bolagsstyrelse ansvarar för inköp, drift, förvaltning och livcykelhantering av IoT-enheter. Givetvis ska allt arbete ske i god dialog med SLK som har samordningsansvar för IoT-enheter inom staden enligt SLK:s riktlinjer.

Svenska Bostäder har ett par synpunkter som bör beaktas innan strategin presenteras för Kommunfullmäktige.

Strategin föreslår sju stycken "strategiska möjliggörande principer", bl.a. att "Lösningar byggs på gemensamma digitala plattformar" och att "System utbyter data via centrala plattformar". Med tanke på det stora antalet förvaltningar och bolag inom staden blir detta komplext och sårbart, vilket kan leda till en tröghet i utvecklingsprocessen pga omfattande prioriteringsdialog med många involverade intressenter. Det finns därmed en risk att den gemensamma lösningen får en motsatt effekt, dvs hämmar kreativitet och digital utveckling. Dock är det viktigt att Staden har en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, och rätt väg att gå för att undvika s.k. "stuprör" är en tydlig gemensam IT-arkitektur, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan. Detta möjliggör integrering av plattformar inom staden, samt underlättar även regional och nationell samverkan inom olika branschsegment, t.ex. med andra aktörer inom transportsektorn. Gemensamma digitala plattformar ska införas i staden där det finns en staden gemensam nytta med samordningsfördelar och efter en sårbarhetsanalys ur ett verksamhetsperspektiv, men det kan aldrig vara en generell utgångspunkt, eller "strategisk princip".

Svenska Bostäder föreslår en omformulering av de tre första strategiska principerna enligt följande:

1. Gemensamma lösningar för digitala plattformar

Lösningar i den smarta staden byggs på gemensam it-infrastruktur och digitala plattformar enligt staden centralt definierade standarder. Gemensamma digitala plattformar införs efter analys och när en tydlig nytta kan identifieras för Staden som helhet. Lokala, anpassade plattformar eller system ska följa gällande riktlinjer. Detta syftar till att underlätta informationsutbyte inom Stockholms stad och med andra aktörer samt uppnå stadsövergripande kostnadseffektivitet.

2. System utbyter data via centralt definierade API:er

Tekniska lösningar byggs så att informationsutbyte mellan system kan ske via centralt definierade API:er eller centralt tillhandahållna integrationsplattformar. Integrationer direkt mellan system utan användning av definierade API:er eller integrationsplattformar ska undvikas. Detta syftar till att säkra interoperabilitet och långsiktig hållbarhet.

3. Tekniska lösningar baseras på öppna standarder

Tekniska lösningar baseras på öppna standarder som flera olika leverantörer kan utveckla och hantera driften av. Detta syftar till att säkra skalbarhet, underlätta vidareutveckling och minska risken för att lösningar behöver bytas ut i samband leverantörsbyte, vilket främjar innovation. Standarder hanteras centralt, och samverkan sker med lokala organisationer samt ISO för att definiera vilka standarder som ska användas.

Motsvarande justering bör även göras i strategins avsnitt 4.1.2 Styrning och ansvar.

I strategin föreslås att "lokala, anpassade plattformar eller system tillåts endast efter godkännande från kommunstyrelsen...". Detta skulle innebära en tidskrävande byråkratisk process, som motverkar snabb digitalisering och innovationskraft i stadens olika verksamheter. Denna formulering bör därför strykas ur strategin. För att ändå säkerställa samverkan inom staden bör fokus läggas på kommunikation och uppföljning av centralt angivna standarder och gränssnitt.

Strategin föreslår vidare att prioriterade verksamhetsprojekt och förutsättningsprojekt ska genomföras. För verksamhetsprojekten definieras urvalskriterier, vilket är bra. I förutsättningsprojekten kommer centrala plattformar att införskaffas, och kostnaden för löpande drift och förvaltning av dessa ska fördelas till nämnder och bolagsstyrelser. Det är viktigt att även införskaffande av centrala plattformar föregås av en tydlig nytto- och effektanalys i samverkan med berörda förvaltningar och bolag. En sådan formulering saknas i strategin och bör läggas till.

Att utgå från nyttoeffekter vid beslut om centrala plattformar i stället för en generell strategisk princip får också andra positiva effekter. Det blir då avgörande för den centrala organisationen att behålla hög kompetens samt att på ett professionellt och lyhört sätt bygga en förståelse för de lokala verksamheternas behov. De lokala verksamheterna kan erbjuda centrala lösningar som ger ökad kostnadseffektivitet och kvalitet, vilket skapar dynamik och proaktivitet samt gynnar en väl fungerande samverkan.

Vidare säger strategin att Stokab och S:t Erik Kommunikation ska ansvara för den infrastruktur och datakommunikation som IoT-enheter behöver i enlighet med tidigare beslut av kommunfullmäktige. Leverantörer av IoT-enheter använder idag olika sensorer, mer eller mindre multifunktionella, och

det finns inte en enskild standard för kommunikation och dataöverföring. Det är mycket viktigt att förvaltningarna och bolagen har möjlighet till samverkande om standarder och radiotekniker så att staden i ett tidigt skede inte blir låst vid en standard, och därigenom begränsar sin tillgång till lösningar från marknaden, inklusive start-up företag.

Svenska Bostäders förslag till justeringar av strategin och tjänsteutlåandet

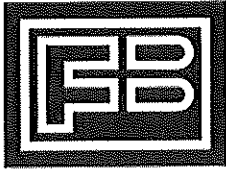
För att främja en snabb utveckling och samtidigt uppnå god samordning inom staden, yrkar Svenska Bostäder på att strategin och tjänsteutlåandet från Stadsledningskontoret innan beslut i

Kommunstyrelsen beaktar följande:

1. Omformulera de föreslagna strategiska principerna 1-3 samt avsnitt 4.1.2 i strategin enligt "Svenska Bostäders synpunkter på strategin" ovan
2. Lokala, anpassade plattformar eller system tillåts utan godkännande från kommunstyrelsen, men ska redovisas för SLK samt uppfylla centrala riktlinjer angående standarder och gränssnitt
3. Införskaffande av centrala plattformar ska föregås av en tydlig nytto- och effektanalys i samverkan med berörda förvaltningar och bolag
4. Förvaltningar och bolag ges möjlighet till samverkan om standarder och radiotekniker gällande datakommunikation för IoT-enheter

AB Svenska Bostäder

Pelle Björklund
VD

Underremiss - Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Bakgrund

Familjebostäder har av Stockholm Stadshus AB inbjudits att lämna synpunkter på en underremiss om "En förvaltning som håller ihop" D nr N2015/5090/EF.

Synpunkterna ska vara Stockholm Stadshus AB tillhanda senast 2016-09-09.

Sammanfattning av förslaget

Kommunstyrelsen har i budget 2016 fått i uppdrag att i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en strategi för *Stockholm som smart och uppkopplad stad* och "sakernas internet" (IoT, Internet of Things).

Kommunstyrelsen föreslår en strategi som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. En smart stad är en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare. Tjänsterna som utvecklas ska skapa möjligheter för alla stadens invånare - med hög såväl som lägre digital mognad - att dra nytta av dem.

Den föreslagna strategin innehåller en tydlig målbild som tar avstamp i Vision 2040. Målbilden för den smarta staden är att skapa den högsta livskvaliteten för stockholmarna och det bästa klimatet för företagande. Detta uppnås genom att Stockholm blir ekologiskt, ekonomiskt, socialt och demokratiskt hållbart. Genom digitalisering, innovativa lösningar, öppenhet och uppkoppling byggs den smarta staden.

Stadsledningskontoret föreslår ett antal strategiska principer för att utveckla den smarta staden. Som exempel ska staden ha gemensamma digitala plattformar, tekniska lösningar byggda på öppna standarder och avtal som möjliggör utveckling och innovation. Vidare är säkerhet och integritetsskydd samt öppna data av stor vikt.

Ett antal prioriterade projekt, här kallade verksamhetsprojekt respektive förutsättningsprojekt, föreslås för att påbörja genomförandet av strategin. Stadsledningskontoret föreslår även ett antal principer för kostnadsfördelning till förvaltningar och bolag för utvecklingen av den smarta staden.

Förändringsarbetet inom varje verksamhet föreslås följas upp årligen av varje nämnd och bolagsstyrelse. Prioriterade verksamhetsprojekt kopplade till den smarta staden som utförs av facknämnder, stadsdelsnämnder och/eller bolagsstyrelser föreslås följas upp av respektive projektägare, men även rapporteras in centralt för att ge en samlad bild av stadens arbete.

Familjebostäders synpunkter

AB Familjebostäder står bakom stora delar av strategin. Den skapar en bra grund för fortsatt arbete mot gemensamt uppsatta mål och ger staden goda möjligheter att nå visionen för Stockholm som en smart och uppkopplad stad. Det är mycket bra att fakta har inhämtats tillsammans med många förvaltningar och bolag samt med näringsliv, akademi och invånare. Det finns ett bra koncepttänkande med beskrivning av målbilder som baseras på kärnområdena i Vision 2040 om ekonomisk, demokratisk, social och ekologisk hållbarhet. Strategin innehåller dessutom beskrivningar på möjliggörare, strategiskt och tekniskt, samt kostnadsfördelningsprinciper. Det är bra att strategin fastslår att varje nämnd och bolagsstyrelse ansvarar för inköp, drift, förvaltning och livcykelhantering av IoT-enheter i dialog med SLK som har samordningsansvar för IoT-enheter inom staden.

Bolagets verksamhet är starkt beroende av effektiva och driftsäkra, verksamhetskritiska IT-system. Bolagets synpunkter utgår från nyttan för hyresgästen och från bolagets mål att åstadkomma en högre effektivitet och tillväxt genom innovativa lösningar avseende teknik, organisation och processer.

Den snabba utvecklingen inom IoT- Det finns idag många standarder, tekniker, plattformar och systemleverantörer inom IoT. Alla dessa fungerar i regel som stuprör men i olika konstellationer och partnerskap. Det finns flertalet organisationer som strävar efter att skapa standarder på marknaden men detta kommer att ta tid. Det är inte rimligt att idag ha en uppfattning om vilka av dessa aktörer som kommer att finnas kvar, köpas upp eller försvinna, eller vilka system, tekniker och standarder som kommer att gälla i framtiden. Inom fastighetsvärlden sker till exempel en snabb utveckling av sensorer och lösningar för energibesparing och ”smarta hem”. Därför är flexibilitet viktigt det i detta skede. Vi bör inte i nuläget låsa fast oss vid en eller flera tekniska plattformar och därigenom begränsa vår tillgång till lösningar från marknaden. Den tekniska utvecklingen inom IoT och andra teknologier för den smarta staden är bara i sin början. IoT kräver nytänkande och proaktivitet. Minskade ledtider från vision och idé, till test, beslut och införande är avgörande om strategin ska vara möjlig att uppnå. Tidskrävande och betungande administrativa rutiner vore då en nackdel. Strategins förslag att ”lokala, anpassade plattformar eller system tillåts endast efter godkännande från kommunstyrelsen...” kan befaras innebära en tidskrävande process som motverkar snabb digitalisering och innovationskraft. Bolaget föreslår att fokus istället läggs på efterlevnad och uppföljning av centralt angivna öppna standarder och gränssnitt som flera olika aktörer kan utveckla och hantera driften av.

Gemensamma digitala plattformar som strategisk princip - Strategin föreslår ett antal ”strategiska möjliggörande principer”, bland annat att ”Lösningar byggs på

gemensamma digitala plattformar” och att ”System utbyter data via centrala plattformar”.

Det är viktigt med en sammanhängande infrastruktur för den smarta staden, gemensamma standarder, väl definierade gränssnitt och former för samverkan. Gemensamma digitala plattformar kan emellertid innebära en risk för ökad sårbarhet. Inom staden finns det redan idag fall när driftavbrott i centrala plattformar har orsakat stopp i anslutna verksamheters system. Sådana avbrott påverkar samtliga verksamheter samtidigt. För Familjebostäders del kan det innebära svårigheter i handläggning av kärnverksamhetens grundläggande processer såsom uthyrning, hyresdebitering, inkasso, hantering av felanmälningar och dess stödprocesser inom ekonomistyrning. Det kan därför vara onödigt riskfyllt med en ”strategisk princip” innebärande att stadens IT-system ska läggas i gemensamma plattformar. Familjebostäder föreslår att staden antar gemensamma standarder och riktlinjer men inför gemensamma digitala plattformar endast i de fall det finns en tydligt identifierad nytta och samordningsfördelar. Inför varje beslut om gemensam plattform bör bör nyttan med en gemensam plattform vägas mot risker för de verksamheter plattformen rör.

AB FAMILJEBOSTÄDER

Anette Sand
VD

Stockholmshem

Remissvar: Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, dnr 171-908/2016

AB Stockholmshem får härmed avge följande remissvar över rubricerat ärende.

Bakgrund

Strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att göra Stockholm till världens smartaste stad genom digitalisering. För att möjliggöra världens smartaste stad krävs att ett antal grundläggande förutsättningar och förhållningssätt etableras, därför har sju strategiska möjliggörande principer tagits fram. Exempel på dessa principer är att lösningar byggs på gemensamma digitala plattformar, att öppna standarder används, att säkerhet och integritetsskydd säkerställs samt att data delas och är öppen.

Våra synpunkter

Stockholmshem ställer sig bakom stora delar av strategin, men vill föra fram några synpunkter.

Det behövs en tydlig och väl förankrad strategi inom området IoT (Internet of Things) som är ett område under bred expansion. Stockholmshem har länge arbetat med att koppla upp olika tekniska enheter i fastigheter i syfte att få en effektiv drift och övervakning. Då antalet anslutna enheter i fastigheterna ökar i hög takt blir det med tiden en mer komplex plattform att förvalta. Området styrs av standarder, tekniska plattformar och leverantörer under förändring, vilket gör strategiska ställningstaganden viktiga för att nå gemensamma mål. Den höga förändringstakten inom området gör också att flexibilitet måste finnas för att möjliggöra verksamheternas utveckling genom olika testbäddar och pilotdrift.

Strategins sju möjliggörande strategiska principer indikerar gemensamma och centrala plattformar och att avsteg från dessa kan komma att kräva beslut från kommunstyrelsen. Stockholmshem ser en risk för omfattande och tidskrävande beslutsvägar med konsekvensen att den digitala utvecklingen kan komma att sakta in. Stockholmshem anser därför att skrivningen bör omformuleras för att ge en smidigare hantering.

Gemensamma plattformar kan innebära ökad sårbarhet. Vid avbrott i stora centrala it-miljöer finns det risk för stora konsekvenser för många verksamheter. Då Stockholms stad centraliserar allt mer vitala IT-funktioner vill Stockholmshem framhålla vikten av konsekvensanalyser, sårbarhetsanalyser och väl fungerande incidenthantering. Införandet av nya gemensamma digitala plattformar ska föregås av genomarbetade analyser med medverkan från berörda verksamheter där utfallet pekar på tydlig koncernnytta.

Med vänlig hälsning
AB STOCKHOLMSHEM

Eva Nygren
VD

Svar på remissen avseende Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Micasa Fastigheter har fått rubricerande ärende på underremiss från Stockholm Stadshus AB för yttrande senast 2016-09-09.

Ärendet

Kommunfullmäktige har i budget för 2016 beslutat att en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad och "sakernas internet" (Internet of Things, IoT) ska tas fram.

Stadsledningskontoret har utarbetat ett förslag till en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, vilken redovisas i bilaga 1, samt en kommunikationsstrategi, vilken redovisas i bilaga 2. Förslaget utgår ifrån Stockholms stads förutsättningar varför en kartläggning av pågående projekt har genomförts, vilken redovisas i bilaga 3. För genomförandet av strategin och för den långsiktiga utvecklingen mot att Stockholm ska bli världens smartaste stad föreslås ett antal prioriterade projekt, vilka redovisas i bilaga 4.

Som grund för att ta fram strategin har stadsledningskontoret haft dialog med cirka 250 personer. Stadsledningskontoret har organiserat och genomfört 13 arbetsmöten, cirka 45 intervjuer, enkätundersökning med invånare samt omvärlds-bevakning av andra smarta städer.

Arbetsmötena har hållits med representanter från berörda fack-förvaltningar och bolag samt med akademi och näringsliv. Arbetsmötena har fokuserat på: social hållbarhet; arbete, kultur och fritid; miljö och energi; trafik, transport och logistik; stöd och omsorg; byggnader och stadsplanering; teknisk infrastruktur; vatten samt förskola och skola.

Arbetsmötena har också genomförts med näringsliv, akademi, invånare och startupföretag. Stockholms stads invånare har även hörts genom dialog via sociala medier samt en enkätundersökning som spridits via elektroniska kanaler vilken resulterade i över 3 350 svar.

För att förstå erfarenheter från omvärlden har en omvärlds-bevakning utförts. Identifierade initiativ i andra smarta städer har använts som inspiration i arbetsmöten. Dessutom har ett aktivt erfarenhetsutbyte skett med andra städer som kommit långt i sina satsningar för att bli smarta städer.

Arbetsmötena och enkäterna med invånarna identifierade ytterligare möjligheter:

- Smart stad engagerar och intresset kring visionen ”världens smartaste stad” är stort vilket visas av att över 75 procent av de cirka 3 350 enkätsvaren är positiva till att staden tar fram en strategi för smart och uppkopplad stad. Dialogen med invånare är viktig i både framtagandet och genomförandet av strategin
- Det finns önskemål om att information från och kontakt med Stockholms stad ska vara kopplad till invånarens livssituation
- Det är viktigt för invånaren att tjänster är flexibla och går att använda över kommungränser samt att landstinget, kommunens och i vissa fall även statliga myndigheters tjänster är samordnade

Ytterligare bakgrundsdata finns att läsa i bilaga 5, Tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen.

Micasa Fastigheters synpunkter

Micasa Fastigheter ställer sig positiv till Strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad. Strategin är ett viktigt styrdokument för att nå målen i Vision 2040.

Digitaliseringens möjligheter att förbättra och effektivisera stadens verksamheter och att finna innovativa lösningar och smarta tjänster som gör livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare ter sig idag som en självklar väg att utveckla Stockholm.

Med vänlig hälsning

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Maria Mannerholm
VD

Skolfastigheter i Stockholm AB

Bilaga 5

Remissvar: Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Bakgrund

Kommunstyrelsen har i budget 2016 fått i uppdrag att i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en strategi för *Stockholm som smart och uppkopplad stad* och "sakernas internet" (Internet of Things).

I ärendet föreslås en strategi som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. En smart stad är en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare.

Utöver strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad ska kommunstyrelsen under 2016 påbörja arbetet med en översyn av samtliga styrdokument inom it-området med inriktningen att skapa ett sammanhållet digitaliseringsprogram för Stockholms stad. Digitaliseringsprogrammet är ett långsiktigt styrdokument som omfattar allt som har med digitalisering i staden att göra, inklusive den fortsatta utvecklingen och förvaltningen av resultatet från genomförandet av strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad.

Den föreslagna strategin innehåller en tydlig målbild som tar avstamp i Vision 2040. Målbilden för den smarta staden är att skapa den högsta livskvaliteten för stockholmarna och det bästa klimatet för företagande. Detta uppnås genom att Stockholm blir ekologiskt hållbart, ekonomiskt hållbart, socialt hållbart och demokratiskt hållbart. Genom digitalisering, innovativa lösningar, öppenhet och uppkoppling byggs den smarta staden.

SISABs synpunkter

SISAB har tagit del av strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad och ställer sig positiva bakom strategin men vill framföra följande:

Digitaliseringsprogrammet

Då digitaliseringsprogrammet ska vara ett långsiktigt styrdokument som omfattar allt som har med digitalisering i staden att göra så anser SISAB att det är av vikt att det tas hänsyn till att det finns olika behov och förutsättningar inom de olika verksamheterna.

Arbetet som påbörjats från

SLK Digital utveckling, att skilja på tekniktunga verksamheter och mjuka verksamheters olika behov behöver finnas med i Digitaliseringsprogrammet för att bibehålla effektiviteten i digitaliseringsarbetet inom respektive verksamhet. SISAB ser även att det är av vikt att det finns effektiva besluts- och genomförandeprocesser, både gällande stora och små digitaliseringsfrågor.

Organisation för genomförande

Nya resurser kommer att krävas för att genomföra strategin. Ett program (samordnande projektorganisation) för den smarta staden föreslås etableras inom avdelningen för digital utveckling. Programmet föreslås ansvara för att samordna och följa upp de prioriterade verksamhetsprojekten och förutsättningsprojekten. Utöver resurser till programmet kommer nya permanenta linjeresurser och kompetenser att krävas inom avdelningen för digital utveckling för att förvalta resultaten av de genomförda förutsättningsprojekten. De prioriterade verksamhetsprojekten som drivs av verksamheterna tillsammans med avdelningen för digital utveckling kommer vidare kräva att respektive verksamhet har kompetens att genomföra projekten och prioriterar arbetet med dem.

De prioriterade verksamhetsprojekten som drivs av verksamheterna tillsammans med avdelningen för digital utveckling kommer vidare kräva att respektive verksamhet har kompetens att genomföra projekten och prioriterar arbetet med dem.

SISAB anser att det är av vikt att kravet på nya resurser ute i verksamheterna går hand i hand med stadsledningskontorets projektorganisation. SISAB ser en risk i att verksamheterna inte har möjlighet att organisera sig i samma takt som avdelningen för digital utveckling, vilket leder till att verksamhetsknutna digitaliseringsfrågor och övriga verksamhetsfrågor hamnar sekundärt i brist på resurser då verksamheterna behöver prioritera stadsövergripande projekt.

Teknik

Om strategin avser de tekniska näten så finns en oro hos SISAB för att de tekniska näten inte kommer att kunna vara så verksamhetsspecifika som de behöver vara. Idag är de tekniska näten specialiserade på just vad den specifika verksamheten behöver och med korta beslutsvägar utifrån de behov som finns och uppstår i verksamheten. I sin strävan mot gemensamma digitala plattformar bör Staden ta hänsyn till olika verksamheters behov av system och systemlösningar. Tekniska lösningar bör byggas på öppna standarder och avtal som möjliggör utveckling och innovation.

Vad gäller IoT enheter så bör man kravställa på gränssnitt snarare än de fysiska objekten för att möjliggöra för nya lösningar och insamling av t.ex. big data.

Detta gäller även för AI, maskininlärning, robotisering, kvantdatorer och annan teknisk utrustning.

SISAB, Skolfastigheter i Stockholm AB

Claes Magnusson

VD

Remissvar angående Stadsledningskontorets Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, Dnr 171-908/2016

INLEDNING

Kommunstyrelsen har i budget 2016 fått i uppdrag att i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram en strategi för *Stockholm som smart och uppkopplad stad* och "sakernas internet" (Internet of Things).

I ärendet föreslås en strategi som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. En smart stad är en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare. I staden skapas kontinuerligt nya smarta tjänster som verkar för en innovativ stad. Tjänsterna som utvecklas måste utformas på ett sätt som skapar möjligheter för alla stadens invånare att dra nytta av dem, både de med hög digital mognad och tillgång till internet som de med lägre digital mognad och tillgång till internet.

STOCKHOLM VATTENS SYNPUNKTER

Det är mycket positivt att en gemensam strategi tas fram för att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad.

Målbilden att skapa den högsta livskvaliteten för stockholmarna och det bästa klimatet för företagande är bra, och att uppnå målet genom att göra Stockholm ekologiskt, ekonomiskt, socialt och demokratiskt hållbart är en bra vision som Stockholm Vatten stöder.

Specifika synpunkter:

Avsnitt *Organisation för genomförande*, en mer detaljerad beskrivning av hur lokala resurser och lokal kompetensförsörjning säkerställs förordas.

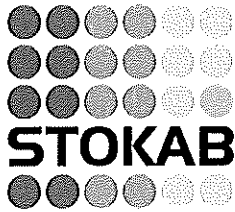
Avsnitt *Finansiering och kostnadsfördelningsprinciper* tydligare fördelning av tilläggskostnader per bolag/nämnder.

Med vänliga hälsningar

Stockholm Vatten AB

Lars Storm
Enhetschef
IT-Teknik

Maria Falk
Avdelningschef
Ekonomi, upphandling och IT

Bilaga 7

Yttrande över Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

I Vision 2040 slås fast att Stockholm skall bli världens smartaste stad. Med smart och uppkopplad stad menas här en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter och ny teknik för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare.

Ambitionen är hög men Stockholm har, i ett globalt perspektiv, bättre förutsättningar än kanske någon annan stad i världen att lyckas.

Orsakerna är flera, vilka också beskrivs i Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad. Stockholm är redan idag en internationellt framstående arena för både startupföretag och etablerade globala företag inom IT och digitalisering. Tillgången till välutbildad arbetskraft inom teknikområdet är stor och invånarna har hög digital mognad.

Stockholms stad äger och förvaltar också, genom Stokab, världens största öppna fibernät som under mer än tjugo år har byggts ut och förtätats. Ett finmaskigt fibernät kommer att utgöra ett nödvändigt fundament i den smarta staden – oavsett om den framtida kommunikationen är trådbunden eller mobil. Stockholms stad har också tagit det strategiska beslutet att låta Stokabs dotterbolag S:t Erik Kommunikation AB ansvara för stadens interna kommunikationsnät. På detta sätt har Stockholms stad redan idag säkrat en mycket robust och kostnadseffektiv kommunikation för och till stadens verksamheter, en kommunikation som också kommer att behöva användas för att samla in och dela information i den smarta staden.

Stockholm har på många sätt mycket goda förutsättningar att leda utvecklingen vad gäller den smarta staden. För att lyckas krävs en gemensam målbild och att vi samarbetar och samverkar inom kommunkoncernen på ett mer utvecklat sätt än vad vi lyckats göra hittills. Den smarta staden skapas genom klok samverkan och genom att vi delar på resurser, information och infrastruktur. Den smarta staden kommer inte att kunna åstadkommas i stuprör, med vertikalt integrerade tjänster – kostnaderna för enskilda tjänster kommer då med stor sannolikhet att överstiga nyttan. Lyckas vi däremot skapa gemensamma plattformar bibehåller vi Stockholmsmodellen och vår grundläggande utgångspunkt i stadens IT-politiska tänkande att olika lager av leveransprocessen separeras även inom det vi nu benämner smart stad. Därmed säkerställs konkurrens och flexibilitet för staden avseende upphandling av tjänster. Att staden, som föreslås i strategin och som redan görs för de administrativa näten, tar ett gemensamt ansvar för en samlad gemensam kommunikation för alla tekniska nät, innebär en mängd fördelar. Driftskostnaden per uppkopplad enhet blir lägre, driftssäkerheten höjs i och med att staden kan ha en serviceverksamhet för alla nät och kostnaden för att skala upp tjänster kan bli mycket låg. Genom sådana gemensamma plattformar och genom att därtill basera lösningar på öppna standarder och tillgängliggöra data internt och externt som beskrivs i strategins möjliggörande principer finns alla möjligheter att hålla kostnaderna på

rimliga nivåer och, genom den utveckling som kan ske, åstadkomma mycket stor nytta för både staden som organisation och staden som plats.

Strategin beskriver en tydlig gemensam målbild kopplad till Vision 2040. De strategiska möjliggörande principerna beskriver hur vi tekniskt skall samverka för att åstadkomma den smarta staden och principerna för genomförande utgör viktiga verktyg för att nå gemensam riktning mot målbilden, säkra proaktivitet samt undvika lösningar som utvecklas i stuprör.

Sammantaget är strategin väl genomarbetad. Den är framtagen i dialog med ett stort antal fackförvaltningar, bolag, akademi, näringsliv och invånare i staden. Omvärldsbevakning av andra smarta städer har också varit en del i arbetet med att formulera strategin. Strategin syftar till stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet, Stockholm som världens smartaste stad. Att formulera strategi och riktning är nu gjort. Nu återstår arbetet att realisera planerna utifrån denna gemensamma målbild och plattform. Det är därför av stor vikt att de förutsättnings- och verksamhetsprojekt som definierats under framtagandet av strategin finansieras och därefter påbörjas.

Med vänlig hälsning

AB Stokab

Staffan Ingvarsson
Verkställande direktör

Remissvar "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad"

Stockholm Parkering mottog 2016-08-25 en underremiss från Stockholms Stadshus AB gällande "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad", dnr 171-908/2016.

I ärendet föreslås en strategi som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. En smart stad är en stad som nyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet enklare för invånarna. Genom digitalisering, innovativa lösningar, öppenhet och uppkoppling byggs den smarta staden.

Stockholm Parkering har valt att lämna följande synpunkter

Stockholm Parkerings ambition är att verka för modern parkeringsteknik och därmed bidra till smarta IT-lösningar som gynnar stadens medborgare.

Bolaget har ingått i ett projekt inom ramen för DDS där man sett över möjligheten att nå ett hållbart resande. Projektets syfte var att öka medborgarnas kollektiva resor för att minska de privata bilresorna i city.

Stockholm Parkering kan stödja arbetet med att förse framtida system med information om bolagets infartsparkeringar och i de fall det är möjligt beläggningen, vilket kan ge bilisten relevant information för att underlättar bytet från bil till kollektivt färdmedel.

Informationen bör hanteras i realtid och förmedlas genom exempelvis en mobilapplikation. Nyttan torde bli minskad söktrafik för att finna en ledig parkeringsplats, vilket i sin tur bidrar till minskad miljöpåverkan.

Christian Rockberger
VD

**Till
Stockholms Stadshus AB
Remissvar "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad"
Dnr 171-908/2016**

Stockholms Stadsteater AB ("Kulturhuset Stadsteatern") har en stark position som en av norra Europas största kulturinstitutioner. Kulturhuset Stadsteatern skall utgöra en mötesplats, som skall vara öppen för alla.

Vid Kulturhuset Stadsteatern bedrivs arbete för att skapa en modern kulturinstitution, en mötesplats för alla. Arbete genomförs för att tillgängliggöra kulturen för en bredare publik och med den långsiktiga målsättningen att alla Stockholmare skall kunna ha kulturupplevelsen som en naturlig del av sin vardag. Frågan om digital utveckling och strategier för att stimulera och vägleda digitaliseringen är även utifrån detta perspektiv mycket aktuell då digitalisering är ett av redskapen till spridning av Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet, inte minst för den yngre publiken.

Kulturhuset Stadsteatern instämmer i stadsledningskontorets analys av de utmaningar som ett sådant digitaliseringsarbete kommer att vara förenat med, inte minst med avseende på informationssäkerhet och integritetsskydd men även vad gäller resurser samordning och styrning.

Kulturhuset Stadsteatern finner att strategin för Stockholm som smart och uppkopplad stad är utgör ett viktigt bidrag till en utveckling och effektivisering av staden. Även förbättrad livskvalité för stockholmarna och dess besökare samt ett gynnsamt klimat för företagande, är högst angelägna ändamål.

Stockholm den 9 september 2016

Stockholms Stadsteater AB

Benny Fredriksson
VD

Remiss gällande Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad Dnr 171-908/2016

Bakgrund

Kommunfullmäktige har i budget för 2016 beslutat att en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad och "sakernas internet" (Internet of Things, IoT) ska tas fram. Kommunstyrelsen ska i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ta fram strategin. Stockholm Business Region ska bistå med ett näringslivs-främjande perspektiv i framtagandet. Arbetet ska även omfatta en kostnadsprognos för att realisera strategin.

Stadsledningskontoret genom avdelningen för digital utveckling har utarbetat ett förslag till en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad.

Ärendet

I ärendet föreslås en strategi som syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering bidra till målet om Stockholm som världens smartaste stad. En smart stad är en stad som utnyttjar digitaliseringens möjligheter för att göra livet enklare och bättre för invånare, företagare och besökare. I staden skapas kontinuerligt nya smarta tjänster som verkar för en innovativ stad. Tjänsterna som utvecklas måste utformas på ett sätt som skapar möjligheter för alla stadens invånare att dra nytta av dem, både de med hög digital mognad och tillgång till internet som de med lägre digital mognad och tillgång till internet.

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, i enlighet med bilaga 1, godkänns.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge stadens bolagsstyrelser i uppdrag att anta "Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad", bilaga 1.
3. Kommunfullmäktige uppdrar åt kommunstyrelsen att genomföra förutsättningsprojekt och samordna nämnders och bolags arbete med genomförandet av strategin.
4. Kostnader förenade med genomförandet av strategin samt uppdrag om genomförande av prioriterade projekt ska beaktas i samband med kommunfullmäktiges budget för kommande år.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts inom SGA Fastigheter.

SGA Fastigheters synpunkter och förslag

SGA Fastigheter samtycker med Stadsledningskontorets förslag till beslut

Conny Karlsson, Fastighetschef SGA Fastigheter AB

Stockholm

Business Region

Bilaga 11

Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad

Svar på remiss

Stockholm Business Regions förslag till beslut

Stockholm Business Region överlämnar följande tjänsteutlåtande som svar på remiss om strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad.

Ärendet anmäls som kontorsyttrande på styrelsens sammanträde den 6 december 2016.

Olle Zetterberg

Anna Gissler

Bakgrund

Stockholms stadshus AB har till Stockholm Business Region översänt remiss om strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad.

Svar på remissen ska vara Stockholms stadshus AB tillhanda senast den 9 september 2016.

Ärendet

Kommunfullmäktige har i budget för 2016 beslutat att en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad och "sakernas internet" (Internet of Things, IoT) ska tas fram. Kommunstyrelsen ska i samverkan med AB Stokab, miljö- och hälso- skyddsnämnden och trafiknämnden ta fram strategin. Stockholm Business Region ska bistå med ett näringslivs-främjande perspektiv i framtagandet. Arbetet ska även omfatta en kostnadsprognos för att realisera strategin.

Stadsledningskontoret genom avdelningen för digital utveckling har utarbetat ett förslag till en strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad samt en kommunikationsstrategi. Förslaget utgår ifrån Stockholms stads förutsättningar varför en kartläggning av pågående projekt har genomförts. För genomförandet av strategin och för den långsiktiga utvecklingen mot att Stockholm ska bli världens smartaste stad föreslås ett antal prioriterade projekt

Området inom vilket strategin verkar regleras av flera styrdokument. Däribland styrdokument för it, vilka är under översyn genom digitaliseringsprogrammet.

Föreslagen strategi existerar parallellt med och kompletterar andra styrdokument i staden, såsom:

- Digitaliseringsprogram för Stockholms stad
- Stockholms stads kommunikationsprogram

- Innovationsstrategi för Stockholms stad
- Stockholms stads miljöprogram
- Grön it-strategi för Stockholms stad
- E-strategi för Stockholms stad
- E-hälsa - Nationell it-strategi för vård och omsorg, tillämpning för Stockholms stad
- Trygghets- och säkerhetsprogram för Stockholms stad

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Invest Stockholm.

Stockholm Business Regions bedömning och analys

Under framtagande av rubricerad strategi har Stockholm Business Region bistått med ett näringslivsfrämjande perspektiv. Bolaget är i huvudsak positiv till strategin och ser med tillförsikt att staden tar ett helhetsgrepp om digitalisering och strävar efter att bli en av de smartaste och mest uppkopplade städerna i världen.

Bolaget vill samtidigt lyfta den utveckling som sker utanför stadens ansvarsområden.

Startegin beskriver utvecklingsförfarandet enligt följande: "När nya applikationer och tjänster utvecklas bör de, om det är relevant och kan skapa mervärde, tas fram i samverkan mellan Stockholms stads verksamheter, annan offentlig verksamhet, akademi, näringsliv och invånare." Detta förfarande bör enligt bolaget föregås av att staden först gör en genomlysning av tjänster som redan utvecklats på marknaden.

Stockholm Business Region kan nämna flertal applikationer som redan finns, vilka även utvecklats i Stockholm. Staden kan på så sätt undvika att utveckla tjänster som redan existerar. Några exempel är Welcome to Stockholm appen och översättningstjänster för nyanlända där flera liknande projekt finns idag.

Staden bör även lyfta vikten av nätverkande i strategin. Önskemål från näringslivet har inkommit om ett low-frequency network och stadsövergripande Beacon nätverk, vilket skulle öppna upp för fler möjliga tjänster inom näringslivet och speciellt IoT tjänster.

Detta bör läggas till under 4.2.2 Digitala plattformar och it-infrastruktur.

Utöver det näringslivsfrämjande perspektivet Stockholm Business Region varit bidragande med under framtagandet, berör strategin fler områden som bolaget arbetar med. I det fortsatta arbetet kan bolaget även bistå inom områden såsom kreativa näringar och socialt entreprenörskap. Stockholm Business Region anser även att staden bör lägga ytterligare fokus på digitalisering inom besöksnäring och turism i framtagandet av strategin.

Avslutningsvis vill bolaget framhålla att begreppet ” smart city” som sådant är ett uttryck som hundratals städer berömmar sig om att vara varför det är bättre om Stockholm kommunicerar vilka smarta lösningar som finns och planeras i vår stad.